

Список використаних джерел

1. Бишова Т. В. Інтегровані уроки. Київ: Шкільний світ, 2011. – 112 с.
2. Зарубіжна література. 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698.
3. Мельник Н. П. Інтеграція навчального процесу як сучасна освітня технологія. *Завуч*. 2010. № 22. С. 11 – 14.

Інтегрований курс української та зарубіжної літератур (з досвіду роботи)

Коваленко Валентина, учитель української мови та літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії комунального закладу «Первомайський ліцей № 6 Первомайської міської ради Харківської області»

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасної дидактики та методики викладання літератури – інтегрованого уроку, який входить у число нестандартних, творчих форм освітнього процесу. Визначається специфіка такого уроку, його мета, педагогічні можливості, умови та методика проведення. Наведено приклади інтеграції для забезпечення більш якісної підготовки до НМТ з української мови й літератури, надання ґрунтовних знань із літератури, її теорії та історії.

Ключові слова: міждисциплінарна інтеграція, форми проведення інтегрованих занять, інтегрований блок уроків, буктрейлер.

*Усі знання виростають з одного коріння –
навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки,
а тому повинні вивчатися у зв'язках.
Я. А. Коменський*

Наш час, порівняно з минулими епохами історії людства, має дуже високий рівень інформативності освіти. Ми, вчителі, зобов'язані дати не лише знання дітям, а й навчити їх думати, аналізувати, знаходити потрібну інформацію. Ось тут нам і знадобиться методика інтегрованого навчання. Особливо це важливо під час онлайн-уроків, оскільки вчитель обмежений у часі, а учні, на жаль, ізольовані від активної співпраці. Методика інтегрованого навчання має на меті допомогти збільшити можливості уроку, навчити учнів пізнавати, критично мислити і знаходити оптимальні рішення будь-якої з проблем.

Завдання інтегрованого уроку – розвивати логічне мислення учнів, давати можливість дітям активно усвідомлювати матеріал, розширювати об'єм знань, які забезпечать інтелектуальний розвиток особистості. Саме це допомагає вчителеві уникнути труднощів, викликаних обмеженням часу на вивчення художніх творів на уроках української та зарубіжної літератури. Тому, на мою думку, дуже доцільно в сучасній школі обидва предмети викладати одному вчителеві-філологу, при цьому використовувати інтеграцію, що забезпечить більш якісну підготовку до НМТ і дасть ґрунтовні знання з літератури, її теорії та історії.

Для мене яскравим прикладом проведення інтегрованих уроків став досвід В.О. Сухомлинського – «уроки мислення в природі», які він проводив для 6-річних дітей. Вони були інтеграцією основних видів пізнавальної діяльності: спостереження, мислення, мови – з метою навчання, виховання та розвитку дітей.

Є три рівні інтеграції. Під час планування цього виду діяльності я використовую *міждисциплінарну інтеграцію* – синтез фактів, понять, теоретичного підґрунтя з української та світової літератури.

У 10-му класі під час вивчення творчості Лесі Українки, зокрема «Лісової пісні», та літературного спадку Моріса Метерлінка вважаю за доцільне інтегрувати ці теми, що забезпечує синтез знань і широкий спектр їх використання, особливо в напрямі теорії літератури (драма-феєрія), а також використання авторами елементів фантастики та символізму. Це дає можливість більш широко проаналізувати текстувальні особливості творів і їх зміст.

Найчастіше використовую у своїй практиці такі форми проведення інтегрованих занять:

- заочна подорож;
- урок-дослідження;
- ділова або рольова гра;
- захист творчих робіт, проєктів;
- конкурс, вікторина;
- диспут;
- огляд знань і вмінь, творчий звіт.

На вивчення творчості Моріса Метерлінка, «бельгійського Вільяма Шекспіра», який подарував читачам особливі «філософські казки», програмою передбачено лише дві години. Перший урок присвячений концепції символістського театру та діяльності драматурга як теоретика і практика «нової драми». Другий урок – це аналіз тексту драми-феєрії «Синій птах», зокрема елементів фантастики та символізму образів у творі.

На ознайомлення з драмою-феєрією Лесі Українки, відомої нам як «дочка Прометея», названої Іваном Франком «єдиним мужчиною в нашому письменстві», відведено три години. Перший урок – вивчення особливостей жанру драми-феєрії та її фольклорно-міфологічної основи. Другий урок – це символічність образів твору, а третій – активне заглиблення в особливості неоромантизму.

Таким чином, ми об'єднуємо ці п'ять годин в один інтегрований блок уроків, присвячених вивченню «Синього птаха» і «Лісової пісні».

Пропоную учням на першому уроці зарубіжної та української літератури заглибитися в теорію літератури, зробити наукове дослідження особливостей жанру драми-феєрії. Цей урок проходить у формі ділової гри, коли літературознавці читають студентам філологічного факультету лекцію про драму-феєрію у світовій літературі, зокрема й у творчості українських авторів.

Другий урок присвячений історії написання творів Морісом Метерлінком і Лесею Українкою. Цей матеріал можна подати у формі казки: двоє учнів виконують ролі авторів і розповідають про те, як з'явилася в бельгійській літературі така перлина, як «Синій птах», а в українській літературі – дивовижна «Лісова пісня». Особливо звертається увага на нагородження М. Метерлінка Нобелівською премією за його драматургію, зокрема за «Синього птаха». А щодо «Лісової пісні», то акцентується розповідь на тому, що написаний твір, наче за помахом чарівної палички, за 10-12 днів, а в його основі лежать волинські повір'я. Але об'єднує обох авторів їх бажання показати читачеві всю красу й силу людських почуттів, які синтезуються з казковим світом символізму, романтизму та величі природи.

Третій і четвертий урок – це детальний аналіз змісту творів Лесі Українки й Моріса Метерлінка. Ці заняття організовую у формі уроків-подорожей до «старезного предковичного лісу на Волині» і до хатини Дроворуба та інших місць, куди подорожують Тільтіль і Мітіль.

Мета цих уроків має таку концепцію:

- продовжувати читання та аналіз драматичного твору;
- розширювати уявлення дітей про навколишній світ за допомогою феєричного жанру;

- учити бачити у звичайному прекрасне;
- розширювати уявлення про свій внутрішній світ, його різноманіття;
- сприяти вихованню моральних якостей особистості, прагнення виявляти доброту, турботу;
- учитися розуміти й оцінювати любов;
- сприяти перегляду цінностей людського життя;
- сприяти вихованню культури спілкування, розвитку вміння слухати й чути оточуючих, вести діалог в аудиторії;
- розвивати вміння мислити, висловлювати свою думку;
- удосконалювати навички роботи з книгою.

Однією з форм роботи на уроці є створення «асоціативних кущів» під назвою Добро і Зло. Учні мають розділити на дві групи дійових осіб обох творів і в усній формі довести правильність свого вибору. Також актуальним для десятикласників є питання про паралелі між Синім птахом і природою та міфічним світом «Лісової пісні».

Дуже продуктивним для розвитку учнів є заповнення ними карток із назвами художніх засобів, використаних у творах, наприклад: «Епітети», «Порівняння», «Метафори». Приклади з творів, які наводять юні читачі, допомагають їм добре орієнтуватись у текстах і в теорії літератури.

П'ятий урок має стати фінальним святом вивчення шедеврів драматургії. І він вимагає особливої уваги до підготовки. Ми з учнями завжди готуємо інсценізацію уривків із творів «Лісова пісня» і «Синій птах». Беремо для проєкту «Театр» фінальні сцени обох творів, адже саме вони є яскравими відображеннями ідей цих драм-феєрій. Такий творчий епілог відбувається на фоні *буктрейлерів*, які стають своєрідними декораціями інсценізацій. Що таке буктрейлер? Це короткий відеоролик, своєрідна реклама книги, у якій ілюстрації переплітаються з цитатами і мають на меті візуально зацікавити юного читача. *У підготовці цього творчого звіту беруть участь дві групи учнів: театральна трупа і відеорежисери. А весь клас отримує фінальне завдання: створити сенкан про героїв драм.* Наприклад:

Мавка

Прекрасна, дивовижна
Чарує, захоплює, дивує
Жива і вічно буде жити
Вірність.

Птах

Синій, омріяний
Жертує, дарує, береже
Пошук щастя в самому житті
Віра.

Таким чином, інтегровані уроки дають можливість розширити об'єм програмового матеріалу та забезпечити якісне опрацювання текстів творів, теорії літератури й біографічного аспекту уроків.

Протягом усіх років роботи над творами зарубіжної та української літератури інтегрую вивчення багатьох тем. Зокрема, у 6-му класі діти разом опрацьовують творчість Роберта Бернса і Тараса Шевченка. А в 11-му доцільно об'єднати знайомство із сонетами Данте Аліґ'єрі, Франческо Петрарки, Вільяма Шекспіра і Василя Симоненка, Максима Рильського і Дмитра Павличка. Це лише декілька прикладів інтегрованих уроків, але можливість їх використання дуже широка й залежить від особливостей класу та його творчого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Агеева В. Поетеса зламу століть: творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації / В. П. Агеева. – Київ: Либідь, 1999. – 264 с.
2. Їм промовляти душа моя буде. «Лісова пісня» Лесі Українки та її інтерпретації / упоряд. В. Агеева. – Київ: Факт, 2002. – 224 с.
3. Леся Українка і сучасність: зб. наук. праць. Т. 4. Кн. 2 / [ред. кол.: М. Жулинський, Л. Мірошніченко, М. Мірченко та ін. ; упоряд. Н. Г. Сташенко] ; Волинський нац. ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки, 2008. – 560 с.
4. Друзь О. Компаративний аналіз як засіб досягнення ідейно-художнього змісту драматичного твору. Урок-мандрівка сторінками феєрій «Синій птах» М. Метерлінка та «Лісова пісня» Лесі Українки / О. Друзь // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 4. – С. 44–45.
5. Скупейко Л. Правдоподібність та “ефект казки”: про «Лісову пісню» Лесі Українки / Л. Скупейко // Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки: [монографія] / Л. І. Скупейко. – Київ, 2006. – С. 45–54.
6. Усі твори в одному томі / Леся Українка; [укл.: В. Т. Бусел, Г. В. Латник, М. І. Литвиненко; передм. М. І. Литвинця]. – Київ; Ірпінь: Перун, 2008. – 1376 с. – (Поет. полиця «Перуна»).

Поглиблення знань про нову драму на основі компаративного аналізу творів М. Метерлінка «Синій птах» і Лесі Українки «Лісова пісня»

*Серикова Ірина, учитель зарубіжної літератури,
Юр'єва Олена, учитель української мови й
літератури комунального закладу «Харківський
ліцей № 3 Харківської міської ради»*

Автор розглядає можливості компаративного аналізу художніх творів на прикладі порівняльного аналізу творів культового бельгійського модерніста Моріса Метерлінка «Синій птах» і витонченої та загадкової драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».

Ключові слова: модерністський театр, компаративний аналіз творів, філософські та моральні аспекти художніх історій, ознаки нової драми.

Для учнів 10 класів, які звикли до зразків класичної драматургії епохи Відродження, класицизму та реалізму й захоплювалися творами Шекспіра, Мольєра, Квітки-Основ'яненка, Карпенка-Карого, складним є сприйняття модерністського театру. Ми вважаємо, що компаративний аналіз творів, які одночасно вивчаються в курсах української та зарубіжної літератури, допоможе здобувачам освіти зацікавитися цими п'єсами, що сприятиме глибшому розумінню самого поняття «нова драма».

Компаративний аналіз передбачає виявлення та пояснення того, чим різняться твори й що їх єднає, тому вважаємо доцільним перед обговоренням повторити знання про нову драму, акцентуючи увагу на ті ознаки, які є актуальними саме для цих творів.

Для нової драми властиве:

- зображення трагедії особистості в соціумі;
- увага до душевного стану героя, психологізм – заглиблення у внутрішній світ персонажів;
- вагома роль підтексту – прихованого внутрішнього змісту висловлювання, який набуває глибинного або символічного змісту.